

Гордійчук А. М.,
кандидат педагогічних наук,
професор інституту мистецтв імені Лесі Українки;
Зарицький А. О.,
старший викладач інституту мистецтв СНУ імені Лесі Українки;
Зарицька А. А.,
викладач Луцького педагогічного коледжу

**АКМЕПОТЕНЦІАЛ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ЯК ЧИННИК
ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ
МУЗИКИ.**

У статті розглядається акмеологічний потенціал музичного мистецтва як чинник професійної самореалізації майбутнього вчителя музики, визначено його основні характеристики на основі узагальнення творчого досвіду видатних майстрів музично-виконавського мистецтва і арт-педагогіки.

Ключові слова: акмепотенціал музичного мистецтва, чинник, механізми, професійна самореалізація, майбутній вчитель музики.

Постановка проблеми. В сучасних умовах гуманізації освіти значно зросло значення людинознавства як методології педагогічної діяльності, що вимагає від майбутнього вчителя музики вміння педагогічного впливу для розкриття творчих здібностей учнів, розвитку музичної обдарованості, формування стійкого діяльнісно-актуалізованого пізнавального інтересу до музичного мистецтва та достатнього рівня естетичної культури. Водночас, за акмеологічного підходу змінюється суб'єктно-особистісний контекст педагогічної діяльності вчителя музики, який розглядається в динаміці самоактуалізації власного творчого потенціалу, саморозвитку, самовдосконалення, самовизначення в різних життєвих сферах, у самостійній професійній діяльності.

У зв'язку з цим, актуальною та перспективною стає проблема розробки акмеологічного підходу, визначення акмеопотенціалу музичного мистецтва як визначального чинника професійної самореалізації майбутнього вчителя.

Аналіз останніх досліджень. Теоретико-методологічні засади акмеології висвітлені у працях вітчизняних та зарубіжних вчених: Г. Данилової, А. Деркача, В. Зазикіна, Н. Кузьміної, В. Максимової. Різні аспекти дослідження проблеми професійної діяльності вчителя знайшли своє відображення у працях: І. Бега, Н. Бібік, О. Виговської, І. Зязюна, Л. Мітіної, О. Отич, Л. Рибалко та зарубіжних дослідників Р.Бернса, А. Маркової, Г. Сухобської та ін. Психолого-педагогічним засадам професійного становлення майбутніх учителів музики присвячено роботи А. Болгарського, М. Букач, Л. Василенко, Л. Матвєєвої, Г. Падалки, О. Ростовського, О. Щолокової, Г. Яковлевої та ін. Однак, попри широкий спектр досліджень, присвячених професійній діяльності учителя музики, акмеологічне підґрунтя професійної самореалізації педагога музично-мистецької сфери у науковій літературі залишається недостатньо вивченим.

Мета статті – схарактеризувати поняття акмеопотенціалу музичного мистецтва як чинника професійної самореалізації майбутнього вчителя музики на основі узагальнення творчого досвіду видатних майстрів музично-виконавського мистецтва і арт-педагогіки

Виклад основного матеріалу. Становлення педагога, досягнення ним вершин у професійній діяльності, шляхи та способи удосконалення професійної майстерності є предметом вивчення педагогічної акмеології. Саме процеси, закономірності і механізми удосконалення людини як індивіда, індивідуальності, особистості у життєдіяльності, професії, спілкуванні призводять до самореалізації і досягненні вершин у розвитку професійної зрілості [2].

Головним системоутворюючим чинником професіоналізму особистості, на думку А. А. Деркач, Н. В. Кузьміної є образ очікуваного результату, до якого прагне суб'єкт діяльності. Потреба в його досягненні, аналіз міри досягнення

мети, пошук причин, що сприяють та заважають отриманню результату формують професіоналізм особистості [1, с. 19].

У якості чинника як суттєвої обставини процесу підготовки майбутнього вчителя музики до професійної самореалізації на ми розглядаємо акмепотенціал музичного мистецтва.

В етимологічному плані під потенціалом розуміється можливість здійснювати щось (фізичний потенціал – запас фізичних сил; електричний потенціал – загальний енергетичний потенціал та ін.). У цьому відношенні варто вирізнити потенціал вчителя музики як ресурс творчих можливостей, природних здатностей, обдарованості та готовності до продуктивної діяльності в цілому.

Осягнення класичного музичного мистецтва є одним з визначальних джерел і рушійною силою духовно-морального розвитку в системі культури суспільства, його акмепотенціалу. Акмепотенціал сучасного суспільства – це духовно-моральна, творча спадщина культури минулих поколінь і сучасних надбань, заснованих на традиціях і досвіді видатних творців-майстрів у галузі різних видів мистецтва (у тому числі і музики), які є авторами творів - художніх зразків, сприйняття і осягнення яких сприяє динаміці духовно-морального перетворення суспільства як необхідної складової процесу його культурного відродження.

Узагальнюючи ідеї видатних педагогів, психологів, філософів, композиторів, музикантів виконавців, слід констатувати, що переконливою ознакою акмеологічного освоєння теоретичних та практичних продуктів музичного мистецтва, результатів, способів художньо-творчої та музично-педагогічної діяльності є стійке прагнення до самовдосконалення, професійної зрілості та майстерності.

Так сенс педагогічної діяльності за Ф. Лістом полягає у тому, щоб «виходити з музики і приходити до музики». Для нього виконавець, інтерпретуючи твори композиторів «повинен бути в такій же мірі поетом, як живописець або скульптор, які зображають природу по своєму» [3]. З позиції

акмеологічного підходу процес виконавського, професійного зростання передбачає розвиток образного мислення, розкриття індивідуальних особливостей, оволодіння технічно-художньою майстерністю, виховання здатностей до самоконтролю, відповідальності у досягненні виконавського результату як художнього зразка.

Акмеологічна зорієнтованість потенціалу музичного мистецтва як формуючого чинника готовності майбутнього фахівця до професійної самореалізації передбачає актуалізацію особливого стану устремління у:

- втіленні і збудженні широкого спектра емоцій, які відображають різноманітні ставлення людини до дійсності;
- здійсненні психофізіологічного впливу на образне мислення як вищого рівня художньої свідомості;
- накопиченні інтерпретаційно-життєвих вражень у виконавстві, сприйнятті, музично-педагогічному спілкуванні, творчості;
- формуванні логічного, понятійного, дискурсивного мислення на основі узагальнень, систематизації, уяви та інтуїції;
- розвитку тональної і тембральної мовленнєвості як професійно значимої якості;
- спроможності самоусвідомлення руху до акме-вершин самості, зрілості, досконалості, універсальності як вищого духовного начала.

Важливою характеристикою акмепотенціалу музичного мистецтва, як системи засобів, способів духовного і морального зростання є те, що попри спонукальну дію, він генерує появу сприятливих умов професійної самореалізації у досягненні одномоментної вершини саморозвитку «Я». Таким чином, акмепотенціал музичного мистецтва це продукт, який творить суб'єкта педагогічної діяльності, в якому він об'єктивується і через який він реалізується.

У теоретичних та практичних висновках учених стверджується, що сприйняття музичного мистецтва неможливе поза емоційним переживанням,

емоційною забарвленістю та оцінюванням художніх образів на основі інтелектуального опосередкованого аналізу як способу їх усвідомлення.

Без сумніву дієвість акмепотенціалу музичного мистецтва визначається психолого-педагогічним супроводом організації, професіоналізації, персоніфікації навчально-виховного процесу ВНЗ, культурно-дозвіллевої діяльності, арт-соціального середовища.

Провідні педагогічні начала акмепотенціалу музичного мистецтва реалізуються за принципами акмеологічного цілепокладання, акмеологічного усвідомлення мистецьких цінностей, акмеологічної регуляції художньої діяльності, які є нормативною основою ставлень, переконань, самостійних пошуків в поведінці, діяльності майбутнього вчителя музики та «охоплюють навчальний процес всебічно, цілісно, відображаючи його мотиваційний, пізнавальний (інтелектуальне осмислення, емоційне переживання, оцінювання) і творчий процеси» [4, с.10].

Виходячи з міркувань про роль акмепотенціалу музичного мистецтва у формуванні готовності майбутніх фахівців до професійної самореалізації слід зазначити, що він є стимулятором внутрішнього орієнтира діяльності, художнього наповнення, професійного становлення та майстерності, акмемаляком, що окреслює напрямок руху особистості до мистецьких вершин.

З позиції цілісного осмислення розвиток внутрішніх потенцій готовності до професійної самореалізації розкривається в застосуванні нестандартних прийомів, способів учіння школярів, в унікальності виконавської, інтерпретаційної, імпровізаційної діяльності в осягненні творів музичного мистецтва. Водночас змістовно-процесуальна дія акмепотенціалу музичного мистецтва продукується в площині особистісної творчості і опосередковується, з однієї сторони, внутрішньою абсолютністю, з іншої – соціокультурною, егоморальною реальною силою любові до людини, яка проявляється в стремлінні до особистого успіху, зовнішнього безкінечного вдосконалення і естетичної насолоди (катарсису).

Узагальнюючи творчий досвід видатних майстрів у галузі музично-виконавського мистецтва і арт-педагогіки, можна виявити чітку акмеологічну спрямованість підходів до особистісного та професійного розвитку педагога-музиканта, яка виражається в:

- прогнозуванні духовних продуктів;
- професійно-етичній зумовленості творчої і саморозвивальної діяльності;
- цілісному розвитку фахівця (як індивіда, особистості, суб'єкта діяльності, індивідуальності) у створенні духовних продуктів;
- цільовій орієнтації в опануванні змістом творчої діяльності;
- стимулюванні рефлексії у творчій діяльності з метою досягнення еталонів художнього творіння;
- корекції та самокорекції процесу продуктивно-творчої діяльності;
- акме-цільових стратегіях формування фахової компетентності та творчої готовності фахівця у досягненні професіоналізму і майстерності, творчої самореалізації.

Висновок. Таким чином, стверджувальним є те, що визначальним акмечинником професійної самореалізації майбутнього вчителя музики є акмепотенціал музичного мистецтва, що уможлиблюється такими механізмами, як: самокорекція, регуляція, рефлексія, продуктивно-творча діяльність, усвідомлення мистецьких цінностей. Відзначимо, що за умови комплексної та синергетичної дії механізмів акмепотенціал музичного мистецтва матиме позитивний вплив на підготовку майбутнього вчителя музики до професійної самореалізації.

Список використаних джерел:

1. Деркач А. А. Акмеологическая культура личности: содержание, закономерности, механизмы развития. / А. А. Деркач., Е. В. Селезнева. – М.: Изд-во Моск. психолого-социального инс-та; Воронеж: Изд-во «НПО МОДЭК», 2006. – 496с

2. Козир А. В. Акмеологічний підхід до формування професійної майстерності викладачів мистецьких дисциплін. [Електронний ресурс] / А. В. Козир. – Режим доступу: <http://www/culturalstudies.in.ua>.
3. Кот А. Особистісні й креативні виміри зрілого періоду життєтворчості Ференца Ліста [Текст] / А. Кот // Українська музика. – 2012. – №. 1. – С. 150–156.
4. Падалка Г.М. Акмеологічна арт-педагогіка: предмет, принципи, методичні підходи [Текст] / Г.М. Падалка // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14 : Теорія і методика мистецької освіти / МОН України, НПУ імені М. П. Драгоманова. – Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2010 . – Вип. 10 (15). – С. 9–14.